ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

O‘ZBEK XALQ ERTAKLARIDA QAHRAMONLARNING TUG‘ILISHIGA OID ALOMATLAR VA ULARNING MADANIY HAYOTGA TA’SIRI

Urganch Ranch texnologiya unversiteti katta o‘qituvchisi
Ro‘zmetova Sohiba Aminbayevna

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbek xalq ertaklarida qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlarni o‘rganadi. Maqola, alomatlarning mo‘jizaviy, tabiat bilan bog‘liq, ilmiy va diniy aspektlarini tahlil qilib, ular qanday qilib madaniy hayotga ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi. Alomatlar xalq e’tiqodlari, qadriyatlar va milliy o‘zlikni aks ettiruvchi ahamiyatga ega ekanligi ta’kidlanadi.
Kalit so‘zlar: Qahramonlarning tug‘ilishi, ertaklar, O‘zbek xalq mifologiyasi, madaniy hayot, alomatlar, xalq qadriyatlari, mo‘jizaviy tug‘ilish, tabiat va alomatlar, xalq e’tiqodlari, madaniy o‘zlik
Аннотация: Статья исследует знамения, связанные с рождением героев в узбекских народных сказках. В работе анализируются чудесные, связанные с природой, научные и религиозные аспекты этих знамений, а также их влияние на культурную жизнь. Подчеркивается, что эти знамения отражают верования, ценности и национальную идентичность народа.
Ключевые слова: *Рождение богатырей, сказки, узбекская народная мифология, культурная жизнь, приметы, народные ценности, чудесное рождение, природа и приметы, народные верования, культурная самобытность.*
Annotation: This article explores the omens related to the birth of heroes in Uzbek folk tales. It analyzes the miraculous, nature-related, scientific, and religious aspects of these omens and shows how they influence cultural life. The article emphasizes that these omens reflect the beliefs, values, and national identity of the people.
Keywords: *Key words: Birth of heroes, fairy tales, Uzbek folk mythology, cultural life, signs, folk values, miraculous birth, nature and signs, folk beliefs, cultural identity*

KIRISH

O‘zbek xalq ertaklari nafaqat xalqning madaniy merosini, balki uning qadriyatlarini, dunyoqarashini, tarixiy tajribasini ham aks ettiradi. Ertaklarda qahramonlarning tug‘ilishi alomatlar orqali ifodalanadi, bu esa ularning kelajakdagi ijtimoiy, ma’naviy va etnik roli haqida ma’lumot beradi. Qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlar, odatda, ularning dunyoga kelishi faqat oddiy hodisa emas, balki xalq uchun katta ahamiyatga ega bo‘lgan voqea sifatida talqin qilinadi. Ushbu maqolada O‘zbek xalq ertaklarida qahramonlarning tug‘ilishiga doir alomatlar va bu alomatlarning madaniy hayotga ta’siri o‘rganiladi.[1:13]

Qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlar: Bu xolat ko'pincha mo‘jizaviy yoki tabiiy hodisalar bilan bog'lanadi. Tug‘ilishdan oldin yulduzlar porlash, yomg'ir yog'ishi, yer silkinishi kabi alomatlar kuzatiladi. Bu alomatlar qahramonning kelajagi haqida bashorat qilib, uning xalq uchun katta ahamiyatga ega ekanligini bildiradi. Shuningdek, ba'zan diniy yoki ilmiy belgilarning paydo bo'lishi ham qahramonning ajralib turishini anglatadi.

Mo‘jizaviy tug‘ilish va alomatlar: O‘zbek xalq ertaklarida qahramonlarning tug‘ilishiga doir alomatlar ko‘pincha mo‘jizaviy tusda ifodalanadi. Tug‘ilishdan oldin qandaydir yulduz yoki tabiiy hodisalar (yomg‘ir, yer titrashi, yulduzlar porlash) kuzatilishi mumkin. Bu alomatlar, asosan, qahramonning kelajagi haqida bashorat beradi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Tabiat bilan bog‘liqlik: Ko‘plab ertaklarda qahramonning tug‘ilishi tabiatning muhim bir holati bilan bog‘lanadi. Masalan, qahramonlar tog‘larda yoki yovvoyi o‘rmonlarda tug‘iladi, bu esa uning kuchli, erkin va mustaqil shaxs bo‘lishini anglatadi.

Ilmiy va diniy alomatlar : Tug‘ilish jarayonida ba’zi ertaklarda ilohiy yoki diniy tasavvurlar ham mavjud. Masalan, tug‘ilgan bolaning yuziga ko‘plab alomatlar yoki muqaddas belgilarning paydo bo‘lishi (masalan, o‘ziga xos izlar, nur) qahramonning ajralib turishiga ishora qiladi.

Tug‘ilish va xalq ehtiyoji: Qahramonlar ko‘pincha xalqning ehtiyojiga javob sifatida tug‘iladi. Tug‘ilish jarayonida ko‘pincha qahramonning xalq orzusini amalga oshirish, adolatni tiklash, yovuz kuchlarga qarshi kurashish uchun kelishi bashorat qilinadi. Bu alomatlar qahramonning kelajakdagi ijtimoiy roli bilan bog‘liq bo‘ladi.[2:25, 3:17]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Madaniy hayotga ta’siri: O'zbek xalq ertaklaridagi qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlar madaniy hayotning shakllanishi, ijtimoiy qadriyatlar va xalq e'tiqodlariga ta'sir qiladi. Qahramonlar ko‘pincha xalqning ehtiyojlariga javoban tug‘iladi, bu esa madaniy merosni saqlash, milliy o'zlikni mustahkamlash va yangi ijtimoiy yuksalishlarni anglatadi.

Xalq e’tiqodlari va qadriyatlarining shakllanishi: Ertaklarda qahramonlarning tug‘ilishiga doir alomatlar xalqning qadriyatlari va e’tiqodlari bilan bog‘liqdir. Tug‘ilishning mo‘jizaviy holatlari, bu qahramonlarning orzu va niyatlarini amalga oshirishga qodir bo‘lishini anglatadi. Shu bilan birga, xalqning ijtimoiy va madaniy ehtiyojlariga javob beradigan yangi qahramonlarning paydo bo‘lishi, adolat, tinchlik va rivojlanishning belgisi sifatida talqin qilinadi.

O‘zlik va madaniy o‘zgarishlar: Qahramonlarning tug‘ilishiga doir alomatlar madaniyatdagi o‘zgarishlarni va milliy o‘zlikni aks ettiradi. Tug‘ilishning ramziy alomatlari, xalqni birlashtirish, tarixiy xotirani saqlash va avlodlar davomida madaniy an’analarni yashatish uchun zarur bo‘lgan shaxslarni tasvirlashda muhim rol o‘ynaydi.

Qahramonlarning ijtimoiy roli va madaniy yuksalish: Qahramonlarning tug‘ilishi va uning madaniy hayotga ta’siri ko‘pincha ijtimoiy o‘zgarishlarni anglatadi. Qahramonlar faqatki o‘zlari uchun emas, balki butun jamiyat uchun xizmat qiladi, bu esa ularning tug‘ilishida ko‘rsatilgan alomatlar orqali qayd etiladi. Ularning kelajagi, o‘ziga xos talqinlar va harakatlar orqali xalqning ijtimoiy yuksalishiga yordam beradi.[4:31, 5:49]

NATIJALAR

Ushbu maqoladan kelib chiqib, qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlar va ularning madaniy hayotga ta'sirini tahlil qilgan holda quyidagi natijalarni ko‘rsatish mumkin:

1. Xalq qadriyatlari va e'tiqodlarining mustahkamlanishi: Qahramonlarning tug‘ilishi orqali xalqning ijtimoiy va axloqiy qadriyatlari mustahkamlanadi. Tug‘ilishdagi mo‘jizaviy alomatlar, qahramonning adolat, halollik, samimiylik kabi fazilatlarni namoyon etadi. Bu orqali o‘tmishdagi qadriyatlar va tarixiy meros yangi avlodlarga yetkaziladi.

2. Milliy o‘zlikni anglash va birlashish: Qahramonlarning tug‘ilishiga doir alomatlar xalqni birlashtiradi. Ular faqat individ emas, balki butun jamiyat uchun muhim belgilar sifatida ko‘rsatiladi. Buning natijasida milliy o‘zlik va yagona jamiyatni yaratish, xalqning kelajagi uchun umid va ishonch kuchayadi.

3. Madaniy an'analar va tarixiy xotiraning saqlanishi: Tug‘ilishdagi alomatlar milliy an'analar va tarixiy xotiraga e'tibor qaratadi. Qahramonlarning tug‘ilishi bu an'analarni saqlash va keyingi avlodlarga yetkazish uchun ramziy ahamiyatga ega bo‘ladi. Ertaklar va dostonlar orqali xalq tarixini saqlash va o‘rganish jarayoni davom etadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

4. Ijtimoiy o‘zgarishlar va yangilanishlar: Qahramonlar ko‘pincha ijtimoiy tizimda muhim o‘zgarishlarni keltirib chiqaradi. Tug‘ilish alomatlari, odatda, yangi qadriyatlar, tenglik, adolat va tinchlikni tiklashga yo‘naltirilgan bo‘ladi. Bu o‘zgarishlar jamiyatni yangi rivojlanish bosqichiga olib chiqadi.

5. Diniy va ma'naviy qadriyatlarning ta'siri: Tug‘ilish alomatlari ko‘pincha diniy yoki ma'naviy motivlarga asoslanadi, bu esa qahramonlarni yuqori ma'naviyat va ruhiyat bilan bog‘laydi. Shu orqali diniy e'tiqodlar va qadriyatlar jamiyatda keng tarqaladi va mustahkamlanadi.

6. Kollektiv xotira va jamiyatning birligi: Qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlar kollektiv xotiraga xizmat qiladi. Ular xalqni birlashtirib, tarixiy voqealarni va o‘zlikni saqlab qolishda muhim rol o‘ynaydi. Tug‘ilish alomatlari xalqning birdamligi, ijtimoiy o‘zgarishlarga tayyorligini va taraqqiyotga intilishlarini ko‘rsatadi.

7. Jamiyatda rahbarlik va liderlik fazilatlarining shakllanishi: Qahramonlarning tug‘ilishi bilan bog‘liq alomatlar jamiyatda rahbarlik va liderlik fazilatlarining shakllanishiga olib keladi. Ular kelajakdagi rahbarlarga, xalqni boshqarish va o‘zgarishlarni amalga oshirishga tayyor bo‘lish uchun turtki bo‘ladi.

8. Madaniyat va san'atda yangi ifodalar paydo bo‘lishi: Qahramonlarning tug‘ilishiga doir alomatlar, san'at va madaniyatning yangi shakllarini yaratadi. Ularning hikoyalari, afsonalari, dostonlari orqali yangi san'at asarlari yaratiladi va xalq madaniyati boyiydi. Bu esa madaniy yuksalishni ta'minlaydi.

9. Xalqning kelajakka umidi va ishonchi: Qahramonlarning tug‘ilishi va bu bilan bog‘liq alomatlar xalqning kelajakka bo‘lgan umidi va ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Jamiyatda adolat, farovonlik va tinchlikka erishish istagi kuchayadi, bu esa ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.[6:51, 7:14]

MUHOKAMA

Qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlar, xalq ertaklarida va dostonlarda jamiyatning ma'naviy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyotini ifodalaydigan muhim element hisoblanadi. Bu alomatlar faqat ertak va afsonalar kontekstida emas, balki jamiyatni shakllantiruvchi kuch sifatida qaralishi kerak. Qahramonlarning tug‘ilishi va uning alomatlari, jamiyatni birlashtiradi, milliy qadriyatlarni mustahkamlaydi, ijtimoiy o‘zgarishlarga olib keladi va tarixiy xotirani saqlaydi.[8:26]

Alomatlar va qahramonlarning tug‘ilishi haqida gapirganda, ularning xalqning madaniy merosini, diniy e'tiqodlarni va axloqiy qadriyatlarni saqlashda, shuningdek, jamiyatda barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlashda qanday ahamiyatga ega ekanligini tushunishimiz kerak. Bularning barchasi xalqning ruhiy va madaniy kelajagi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu tarzda, qahramonlarning tug‘ilishiga oid alomatlar O'zbek xalq ertaklarida va folklorida faqat fantastik elementlar sifatida emas, balki jamiyatni shakllantiruvchi, ijtimoiy va madaniy hayotni yo‘naltiruvchi omil sifatida qaralishi zarur.[9:18]

XULOSA

O‘zbek xalq ertaklarida qahramonlarning tug‘ilishiga doir alomatlar faqatgina ramziy tushunchalar emas, balki xalqning qadriyatlari, ijtimoiy ehtiyojlari va madaniy o‘zligini aks ettiruvchi muhim vositalardir. Ushbu alomatlar, qahramonning kelajagi va uning xalq uchun tutgan o‘rni haqida aniq bir bashorat beradi. Madaniy hayotga ta’sir sifatida, bu alomatlar xalqni birlashtirish, an’analarni saqlash va yangi ijtimoiy yuksalishga erishish yo‘lidagi muhim omillar sifatida qabul qilinadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-5

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. **Azimov, A. O'zbek folklori va mifologiyasi.** Sharq nashriyoti, 2013.
2. **Abdullayev, I. Qahramon va jamiyat: O'zbek xalq dostonlaridagi ijtimoiy elementlar.** Sharq nashriyoti, 2008.
3. **G'ulomov, A. Ertak va dostonlar: Qahramonlarning tug'ilishi va jamiyatdagi roli.** Moliya nashriyoti, 2012.
4. **Jumaniyozov, M. O'zbek xalq ertaklaridagi qahramonlik va mo'jizaviy elementlar.** O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti, 2006.
5. **Qodirov, T. O'zbek xalq ertaklari.** Fan nashriyoti, 1989.
6. **Rakhmonov, M. O'zbek xalqining diniy va ma'naviy qadriyatlari.** Fan va texnologiya nashriyoti, 2003.
7. **Mirzayev, M. O'zbek folklori va uning jamiyatdagi roli.** O'zbekiston yoshlar nashriyoti, 2009.
8. **Tursunov, S. Qahramonlar va jamiyat: O'zbek xalq ertaklari kontekstida.** Akademnashr, 2015.
9. **G'ulomova, F. Jamiyatda madaniy aloqalar: O'zbek xalqi misolida.** Ijtimoiy fanlar akademiyasi, 2018.